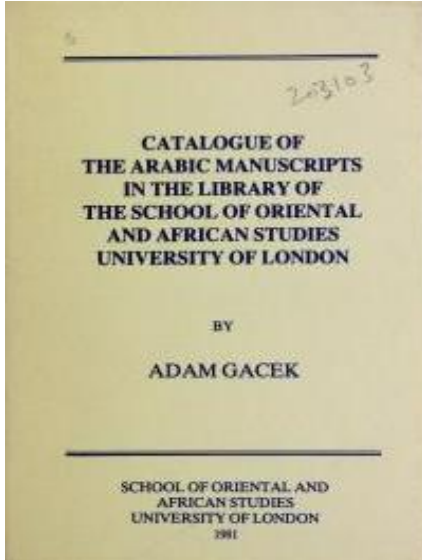

CATALOGUE OF THE ARABIC MANUSCRIPTS IN THE LIBRARY OF THE SCHOOL OF ORIENTAL AND AFRICAN STUDIES, UNIVERSITY OF LONDON*

Ramazan TARİK

Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Kelam ve İslam Mezhepleri Tarihi ABD, Bitlis, Türkiye
ORCID: 0000-0002-1912-6610
rtarik@beu.edu.tr

Adem Gacek, Catalogue of the Arabic manuscripts in the Library of the School of Oriental and African Studies, University of London, the School of Oriental and African Studies, University of London, 1981, 338 sayfa.

Kısa adı S.O.A.S. olan School of Oriental and African Studies'te (Doğu ve Afrika Çalışmaları Merkezi/Okulu) mevcut bulunan bazı Arapça El Yazmaları'nın yayınlanması, aslında eski tarihlere dayanmaktadır. İlk olarak Prof. R. L. Turner ile Dr. A. J. Arberry tarafından 1930'lu yılların sonuna doğru gerçekleştirilmiş ve bu kapsamda bazı Arapça ve Farsça el yazması eserlerin katalog çalışması yapılmıştır. Ancak söz konusu eserin basımı ile ilgili olarak, İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle bir takım zorluklarla karşılaşmıştır. Bu çalışma veya projenin gerçekleştirilmesi düşüncesinden, malum sebeplerden dolayı da 1950'de vazgeçilmiştir. Gacek, gerçekleştirilmesi düşünülen malum projeyi çok beğendiğini ve bu fikri yeniden canlandırarak, tam bibliyografik detaylar ve uygun indeksler ile Arapça el yazmalarının tam bir katalogu için düzenlemeler yaptığını ifade etmiştir. Gacek'in yeni çalışması ile birlikte, altı ay gibi kısa süre içerisinde, 1930'lu yılların sonundaki mevcut el yazmalarının sayısı neredeyse iki katına

çıkarılmıştır.¹

Çalışmaya kaynaklık eden SOAS Kütüphanesi, 1973'ten beri Londra Üniversitesi bünyesinde varlığını devam ettirmekte olup, Asya, Afrika ve Orta Doğu alanındaki çalışmalar için dünyanın en önemli akademik kütüphanelerinden biridir. Kütüphane sunduğu danışmanlık hizmeti ve araştırmacılara sunduğu olanaklar dolayısıyla dünyanın dört bir yanından araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Kütüphane, Londra'nın merkezindeki Russell Meydanı'ndaki SOAS kampüsünde 1,3 milyondan fazla cilt, arşivlerin, el yazması kitaplarının, nadir kitapların ve özel koleksiyonların, genişleyen bir Dijital Kütüphane'nin ve büyüyen elektronik kaynak ağının bir araya geldiği bir koleksiyona ev sahipliği yapmaktadır.²

Catalogue'da, Londra Üniversitesi, Doğu ve Afrika Çalışmaları Okulu Kütüphanesinde düzenlenen Arapça el yazması koleksiyonu ele alınmıştır. Koleksiyon, 394 eserden oluşmakta olup

* SOAS Kütüphanesi'nin https://digital.soas.ac.uk/content/LO/AA/00/53/09/00001/PDF_Pagelmages.pdf uzantılı internet adresinden eserin PDF olarak ulaşmak mümkündür.

¹ Adam Gacek, Catalogue of the Arabic manuscripts in the Library of the School of Oriental and African Studies University of London, School of Oriental and African Studies, University of London, 1981, s. Foreward.

² "About SOAS library", (Çevrimiçi) <https://www.soas.ac.uk/library/about/>. 25.10.2019.

başta Tefsir, hadis, Fıkıh gibi geleneksel İslami disiplinlerin yanı sıra Matematik, Astronomi, Tıp, Avcılık, Okçuluk ve Askeri bilimler gibi eserleri de içermektedir.

Koleksiyonun büyük bir kısmı Şiî edebiyatına ait olmakla birlikte özellikle 17 eser, İsmailî mezhebine ait el yazması eserlerdir. Ayrıca Şeyhî literatürü ve Kazım er-Reştî'ye ait eserler de mevcuttur. Eserde kayıtlarla ilgili olarak;

- Başlığın üstüne yerleştirilen katalog (sıra) numarası,
- Yuvarlak parantez içinde verilen ve hemen başlığı takip eden katılım (raf) numarası olmak üzere iki numara ile sağlanmaktadır.

- Ayrıca eser hakkında kısa bir bilgi notu ve künye bilgileri verilmektedir.

Catalogue'da yer alan yazma eserleri konu başlıklarına göre tasnif ettiğimizde şu şekildedir:

YAZMA ESERLERİN KONU BAŞLIKLARINA GÖRE DAĞILIMI		
KUR'AN-I KERİM		
Metin	Tefsir- Tecvid, vd.	Kur'an Kıssaları
1	7	3
HADİS		
Mustalahu'l-Hadîs	Temel Koleksiyonlar	Erbeunlar
1	8	3
FIKİH		
Furu' Fıkh		Usûlü'l-Fıkh
Hanefî Mezhebi	12	6
Şâfiî Mezhebi	5	
Mâlikî Mezhebi	10	
Hanbelî Mezhebi	7	
Miras Hukuku	3	
Namaz ve Temizlik	9	
TEOLOJİ		
Genel Çalışmalar	Akâid	Polemikler ve Apoloji
6	10	3
TASAVVUF/SÛFİZM		
9		
PARAENETİK ÇALIŞMALAR		
12		
DUALAR		
24		
FELSEFE VE MANTIK		
9		
ARAP DİLİ GRAMMER		
22		
SÖZLÜKLER		
10		
BELÂĞAT VE VEZİN		
5		
ŞİİR		

Kitap İncelemesi/ Book Review

Geliş Tarihi/Received: 07. 11. 2019 • Kabul Tarihi/Accepted: 08. 12. 2019

Koleksiyonlar ve Seçmeler		Bireysel Şiirler	
8		21	
NESİR LİTERATÜRÜ			
15			
TARİH			
Genel Tarih Konuları	Arabistan, Yemen, Uman	Mısır	Borno
1	4	4	1
BİYOĞRAFI			
Hz. Muhammed	Muhaddisler	Şâfiiler	Diğerleri
3	2	2	4
MATEMATİK			
3			
ASTRONOMİ VE ASTROLOJİ			
11			
KOZMOLOJİ VE KOZMOGRAFI			
3			
TIP VE ECZACILIK			
6			
HAYVANLAR VE VETERİNERLİK BİLİMİ			
5			
ASKERİ BİLİMLER			
3			
BÜYÜ-SİHİR, KEHANET VB.			
11			
ÇEŞİTLİ ALANLAR			
5			
Şii LİTERATÜRÜ			
İmamiyye	Zeydiyye	İsmailiyye	
13	3	17	
ŞEYHÎ LİTERATÜRÜ			
1			
VAHHÂBÎ LİTERATÜRÜ			
2			
BAHÂÎ LİTERATÜRÜ			
1			
HRİSTİYAN LİTERATÜRÜ			
8			

Catalogue'da özellikle Kalam ve İslam Mezhepleri Tarihi alanındaki yazmalara baktığımızda, tespit edebildiğimiz kadarıyla 31 eser bulunmaktadır. Bu eserler şunlardır:³

³ Eserleri tablo haline getirirken katalogta olduğu gibi yazılmış olup ayrıca tabloda, eser no, eser adı, müellif, kütüphane katalog numarası ve eserdeki sayfası verilmiştir.

ayı	ser No	Eser Adı	Müellif	Katalog Numarası	Eserdeki Sayfası
		al-'Adudiyah	Adudüddin el-Îcî (756/1355)	47589	1-2
	3	'A'mal al-qulûb	Abdülhalîm b. Teymiyye (728/1328)	191667	8-9
	9	al-'Aqâ'id al-Nasafiyah	Najm al-Din a. Hafs 'u. b. M. b. A. al-Nasafi (d.537/1142)	43265	12
	0	'Aqîdah	Anonim	43265	12-13
	7	Asâs al-ta'wîl al-bâtin	al-Numân b. M. b. Mansûr b. Haiyûn al-Tamîmî (363/974)	25734	16-17
	2	al-Atwal	'Isâm al-Dîn İbr. B. M. b. 'Arabshâh al-Isferâ'inî (944/1537)	47268	20
	14-118	lhyâ' 'ulûm al-dîn	Hujjat al-Islâm a. Hâmid M. b. M. al-Ghazzâlî (505/1111}	26574	70-71
	30	Ithâf al-murîd li-jauharat al-tauhîd	'Abd al-Salâm b. İbr. Al-Laqânî al-Mâlikî (1078/1668)	44093	79-80
	31	l'tiqâdât al-İmâmiyah	Abû Ja'far M. b. 'A. b. al-Hu. b. Mûsâ b. Bâbüyah (Bâbawaih*) al-Qummî (381/991)	26074	80
0	58	Kitâb Aqdas Bahâ Allâh	(Hu. 'A. Nûrî) Bahâ'Allah (1309/1892)	24256	94
1	96	Majmû' al-tarbiyah	M. b. Tâhir al-Hârithî (584/1188)	25850	120-121
2	29	Munyat al-murîd fî adâb al-mufîd wa'l-mustafîd	Zain al-Dîn b. 'A. b. A. al-Shâmî al-'Âmilî (al-Shahîd al-Thânî) (966/1558)	13236	139
3	76	Rasâ'il Ikhwân al-Safâ	-----	45812	164-165
4	77	Rasâ'il li'l-Rashtî	Kâzim b. Qâsim al-Husâinî al-Rashtî (1259/1843)	92308	165
5	78	Rasâ'il li'l-Sharîf al-Sanûsî	A. b. M. al-Sharîf al-Sanûsî al-Khitâbî al-Hasanî al-İdrîsî (1351/1933)	47283	170
6	09	Sharh al-akhbâr fî'l-fadâ'il al-a-'immah al-abrâr	al-Nu'mân b. M. b. Mansûr (b. Haiyûn) (363/974)	25732	188
7	14	Sharh firaq al-Shî'ah	Anonim	50688	190
8	22	Sharh al-Masâ'il allatî khâlafa fihâ Rasûl Allâh ahl al-jâhilîyah	Ma. Shukrî (b. 'Al.) al-Alûsî al-Baghdâdî (1342/1924)	191664	195-196
		Sharh al-Mawâqif	'A. b. M. al-Saiyid al-Sharîf al-	44483	196-197

Kitap İncelemesi/ Book Review

Geliş Tarihi/Received: 07. 11. 2019 • Kabul Tarihi/Accepted: 08. 12. 2019

9	23		Jurjânî (d.816/1413)		
0	33	Sharh al-Risâlah al-Wad'iyah	'A. b. M. al-Samarqandî al-Qûshjî (879/11474)	204479	201-202
1	34	Sharh Tahdhîb al-mantîq wa'l-kalâm	'Al. b. al-Hu. al-Yazdî (1015/1606)	44489	202
2	41	al-Sahîfah al-Kâmilah al-Sajjâdiyah	Zain al-Âbidîn 'A. b. al-Hu. [al-Sajjâd] (92/710)	380281	206-207
3	42	al-Sawâ'iq al-Muhriqah fî'l-radd 'alâ al-Shî'ah al-shanî'ah wa-ahl al-bida' wa'l-dalâl wa'l-zandaqah	Shihâb al-Dîn A. [b. M.] b. Hajar al-Haithamî (973/1565)	191776	207
4	45	Taflîs al-Iblîs	'Abd al-Salâm b. Ghânim al-Maqdisî (d.678/1280)	309291	210-211
5	53	al-Tamyîz li-mâ auda'ahu al-Zamakhsharî min al-i'tizâlât fî tafsîr al-Kitâb al-'Azîz	Abû 'A. 'U. b. M. b. Khalil al-Sukûnî al-Maghribî (717/1317*)	41360	214-215
6	56	al-Taqqîd 'alâ 'Aqîdat al-Sanûsî	M. b. a.'l-Qâsim b. Nasr al-Fajjî	12188	216-217
7	67	Tathîr al-i'tiqâd 'an adrân al-shirk wa'l-ilhâd	M. b. İsm. al-Amîr al-Şan'ânî (1182/1768)	380287	224
8	73	Tabaqât al-Shâfi'iyah	Jamâl al-Dîn ['Abd al-Rahîm b. al-H.] al-İsnawî (772/1370)	47977	228
9	78	Umm al-barâhîn	Abu 'Al. M. b. Yû. al-Sanûsî (892/1486)	12225	231-232
0	91	Zahr badhr al-haqâ'iq	Muhyî al-Dîn Hâtim b. İbr. b. al-H. Hâmîdî (596/1199)	25733	239-240
1	94	Zubdat al-nasâ'ih	'Uth. b. Mustafâ (fl. ca. 1159/1746)	43361	241-242

Şüphesiz yazma eserlerin tahkiki konusunda araştırma ve çalışma yapmanın ilk koşulu, bir eserin nüshalarının tam olarak tespit edilebilmesidir. Bunun yolu da ilk olarak söz konusu eserin ülkemizdeki ve dünyadaki birçok kütüphanede taramalar yaparak yazma nüshalarının mevcudiyetinin araştırılmasıdır. Bu alanda yapılan çalışmalarda maalesef nüsha tesbitinde yapılan hatalar ve nüshalar arası karşılaştırmaların yapılamamış olmasından kaynaklanan problemlerin mevcut olduğu bilinen bir gerçektir. Gacek'in bu eseri, özellikle İslami ilimler alanında çalışma yapacaklar için işte tam bu noktada bir kılavuz eser olma özelliği taşımaktadır. Ayrıca Berlin, Paris vb. Avrupa ülkelerindeki kütüphanelere böylece bir yenisini daha eklenmiş, SOAS Kütüphanesi'nin de bakılması gereken kütüphaneler arasında olduğu bu eser ile daha iyi anlaşılabilir. Çalışma bu yönüyle önemli bir boşluğu doldurmuştur diyebiliriz. Ancak eserle ilgili olarak gün yüzüne çıkarılmış bir çalışmanın olmaması ve - Gacek'in bazı eserleri tercüme edilmesine rağmen- ülkemizde bu eserin çok fazla duyulmamış olması bu alanda önemli bir eksiklik olarak görülebilir.